

**УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ**
Кафедра психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри

Сафін О.Д.

29 серпня 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВВС 3.01 Психологія спілкування

Спеціальність   **014.06 Середня освіта (Хімія)**

Освітня програма   **Середня освіта (Хімія)**

Освітній ступінь   **бакалавр**

Факультет природничо-географічний

2019-2020 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни Психологія спілкування для студентів спеціальності 014.06 Середня освіта (Хімія) освітнього ступеня «бакалавр»

Розробники: Павелків Роман Володимирович, кандидат психологічних наук, професор кафедри психології

Шаповалюк Карина Володимирівна, викладач кафедри психології

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри психології

Протокол № 1 від "29" серпня 2019 року

Завідувач кафедри психології _____ (Сафін О.Д.)

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні науково-методичної комісії природничо-географічного факультету

Протокол № 1 від "29" серпня 2019 року

Голова науково-методичної комісії

природничо-географічного факультету _____ (Грабовська С.Л.)

1.Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 3	Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка	Вибіркова	
Модулів – 2	Спеціальність: 014.06 Середня освіта (Хімія)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – реферат		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		3-й	
Тижневих годин для денної форми навчання : 3 аудиторних – 46 самостійної роботи студента-44	Освітній ступінь: бакалавр	Лекції	
		14 год.	
		Практичні, семінарські	
		32 год.	
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		22 год.	
Індивідуальні завдання:			
22 год.			
		Вид контролю: залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 51% : 49%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – надання можливості студентам отримати знання про основні закономірності спілкування як виду людської діяльності. Спілкування є не тільки джерелом отримання інформації і позитивних емоцій, ефективним засобом самовираження і вдосконалення міжособистісних стосунків, а й невичерпним резервом оптимізації будь-якої професійної діяльності.

Завдання: допомогти студентам оволодіти основними категоріями психології спілкування і підготувати їх до практичного використання отриманих психологічних знань у побудові відносин на основі розуміння себе та інших людей; збагачення знань майбутніх фахівців з питань педагогічного спілкування, атракції та емпатії.

Вивчення дисципліни передбачає набуття наступних **компетентностей** :

- **ЗК** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- **ЗК** Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- **ЗК** Здатність спілкуватися і діяти на основі етичних міркувань (мотивів) .

Очікувані результати навчання

- **У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:**
- основні категорії психології спілкування,
- особливості спілкування, професійного та міжособистісного діалогу, соціального сприйняття, міжособистісних та внутрішньо-особистісних конфліктів.

вміти:

- аналізувати життєві ситуації, базуючись на психологічних знаннях;
- користуватися деякими спеціальними діагностичними методиками, які дозволяють оцінити індивідуальні особливості особистості;
- інтерпретувати власні психічні стани;
- самостійно працювати з психологічною літературою;
- проводити елементарні психологічні дослідження.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні володіти програмними результатами навчання:

- **ПРН** Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника
- **ПРН** Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.

3. Мова навчання

Мова навчання: українська

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Теоретичні засади

Тема 1. Проблема спілкування.

Предмет психології спілкування. Спілкування як багатоплановий процес. Вплив спілкування на розвиток психічних процесів, на формування особистості. Синдром „госпіталізму”. Різновиди спілкування. Види спілкування залежно від контингенту учасників. Види спілкування за мірою опосередкованості. Види спілкування за тривалістю. Види спілкування за завершеністю. Резонансне спілкування як особлива форма особистісного спілкування. Соціальна ситуація спілкування. Фасілітація та інгібіція як форми впливу однієї людини на іншу. Форми спілкування.

Тема 2. Вербальні засоби спілкування.

Мова і мовлення. Види мовленнєвої діяльності. Темп мови. Індивідуальні особливості мови. Стилї мовлення. Фактори, які заважають сприйманню мови. Фактори, що сприяють переконливості мови. Вміння ставити питання. Розвиток можливостей мови. Базові навички ведення бесіди: початок, підтримання і завершення розмови.

Тема 3. Невербальна комунікація.

Види невербальних засобів спілкування. Конгруентність. Міміка обличчя. Візуальне спілкування. Ніс, рот і голова. Жести. Хода. Постава. Одяг. Поза. Звуки й запахи. Дистанція. Міжособистісний простір. Експресія.

Тема 4. Перцептивна сторона спілкування.

Поняття міжособистісної перцепції. Стадії міжособистісного розуміння. Функції перцепції. Механізми: ідентифікація, емпатія, атракція, рефлексія, каузальна атрибуція, стереотипізація, ефект ореолу. Вікові та індивідуальні особливості сприймання і розуміння людини людиною. Створення іміджу з використанням перцептивних навичок спілкування.

Тема 5. Комунікація.

Спілкування як обмін інформацією. Масова комунікація як особливий вид спілкування. Зміст спілкування. Інформація і вимоги до її передавання. Оптимальний рівень інформаційної активності. Вплив установки на отримання інформації. Комунікативні бар'єри. Вплив перцепції на комунікацію.

Тема 6. Інтерація.

Спілкування як взаємодія. Позитивна і негативна взаємодія, усвідомлена і неусвідомлена. Стратегії поведінки у взаємодії: співробітництво, протидія, компроміс, поступливість, уникання. Вплив перцепції та комунікації на вибір стратегії поведінки. Вплив особистості на вибір основної стратегії поведінки. Соціальний контроль і соціальні норми. Ролі і рольові сподівання. Сумісність та спрацьованість. Зворотний зв'язок у спілкуванні. Соціально-психологічний клімат групи як результат та умова ефективності спільної діяльності.

Тема 7. Слухати і чути.

Техніки слухання: активне, пасивне, емпатичне. Розуміння власних почуттів і свого співрозмовника в процесі слухання. Вміння слухати – ключ до взаєморозуміння.

Тема 8. Конструктивне розв'язання конфліктів.

Психологія конфлікту. Причини конфліктів. Структура та динаміка конфлікту. Функції та типологія конфліктів. Ознаки деструктивної і конструктивної поведінки людини у конфлікті. Алгоритм урегулювання конфліктних ситуацій. Компроміс і співробітництво у розв'язанні конфліктної ситуації.

Тема 9. Темперамент і спілкування.

Поняття темпераменту. Фізіологічні основи темпераменту. Характеристика типів темпераменту. Прояв темпераменту у спілкуванні. Особливості спілкування з холериками, сангвініками, флегматиками, меланхоліками.

Тема 10. Психологічні способи впливу в процесі спілкування.

Вивчення різних аспектів процесу спілкування, так як головною детермінантою взаємовпливу людей є спільна групова діяльність. У спільнотах регуляція поведінки індивідів здійснюється за допомогою специфічних механізмів спілкування, які діють і в організованих, об'єднаних спільною діяльністю групах.

Змістовий модуль II. Психологія взаєморозуміння

Тема 11. Міжособистісне взаєморозуміння.

Психологія взаєморозуміння. Взаємсприяння та взаємопротидія. Причини непорозуміння. Умови досягнення взаєморозуміння. Ефективність спілкування. Викривлення при прийомі та розшифруванні інформації. Надійність партнера зі спілкування. Виявлення почуттів у спілкуванні.

Тема 12. Педагогічне спілкування

Поняття про педагогічне спілкування, його значення в навчально-виховній роботі. Оптимальне педагогічне спілкування. Стили спілкування педагога й учнів. Особливості авторитарного, демократичного та ліберального стилів педагогічного спілкування. Умови, що впливають на характер спілкування учителів і учнів. Тренінг професійно-педагогічного спілкування. Форми і методи тренінгу. Оволодіння навичками

педагогічного спілкування. Атракція у педагогічному спілкуванні. Емпатія у педагогічному спілкуванні.

Тема 13. Взаєморозуміння в дружбі та любові.

Психологія дружніх відносин. Кодекс дружби. Моральні норми і цінності. Функції дружби. Характер дружніх відносин в різні вікові періоди.

Любов та дружба. Юнацьке кохання. Гармонійні стосунки закоханих людей. Психологія взаєморозуміння. Рефлексія почуттів.

Тема 14. Особливості спілкування в сім'ї.

Сім'я як мала соціальна група. Найважливіші сімейні функції. Роль родини в житті дитини. Система сімейних цінностей. Соціальні ролі в сім'ї. Позитив сімейного спілкування. Особливості, що ускладнюють стосунки. Батьківські установки та стилі виховання. Психологічний клімат сім'ї. Досягнення взаєморозуміння.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади												
Тема1. Проблема спілкування.	6	2	2			2						
Тема2. Вербальні засоби спілкування.	4		2			2						
Тема3. Невербальна комунікація.	8	2	4			2						
Тема4. Перцептивна сторона спілкування.	6	2	2			2						
Тема5. Комунікація.	4		2			2						
Тема6. Інтеракція.	4		2			2						
Тема 7. Слухати і чути.	6	2	2			2						
Тема8. Конструктивне розв'язання конфліктів.	4		2			2						
Тема9. Темперамент і спілкування.	2		2									
Тема10. Психологічні способи впливу в процесі спілкування	4	2	2									
Разом за змістовим	38	10	22			16						

модулем 1													
Змістовий модуль 2. Психологія взаєморозуміння													
Тема11. Міжособистісне взаєморозуміння.	6	2	2			2							
Тема12. Педагогічне спілкування	2		2										
Тема13. Взаєморозуміння в дружбі та любові.	6		4			2							
Тема14. Особливості спілкування в сім'ї.	6	2	2			2							
Разом за змістовим модулем 2	20	4	10			6							
Усього годин	68	14	32			22							
Модуль 2													
ІНДЗ			-	-	22				-	-	-		
Усього годин	90	14	32		22	22							

6. Темі практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Поняття спілкування у психології. Розвиток спілкування в онтогенезі. Спілкування як форма вияву активності особистості. Структура та функції спілкування	2
2	Поняття і функції «мови». Поняття «мови». Мова і мовлення. Види мови. Мова і мислення. Розвиток мови у дітей	2
3	Особливості невербальної комунікації. Міміка, погляд, жести, пантоміміка. Міжособистісний простір і віддаль для спілкування. Дотик. Функції невербальної комунікації.	4
4	Поняття соціальної перцепції. Механізми взаєморозуміння. Точність міжособистісної перцепції	2
5	Поняття про комунікацію та її різновиди. Засоби комунікації. Бар'єри спілкування	2
6	Поняття про взаємодію. Різновиди взаємодії. Позиції партнерів у спілкуванні. Спілкування та діяльність	2
7	Техніки слухання: активне, пасивне, емпатичне	2
8	Конфліктна поведінка. Конструктивне вирішення конфліктів.	2
9	Поняття темпераменту. Фізіологічні основи темпераменту. Характеристика типів темпераменту. Прояв темпераменту у спілкуванні. Особливості спілкування з холериками, сангвініками, флегматиками, меланхоліками.	2
10	Поняття про способи та механізми впливу: зараження, паніка,	2

	навіювання, наслідування, мода, чутки.	
11	Поняття «міжособистісне спілкування». Спілкування — основа міжособистісних відносин. Функції спілкування. Структура спілкування	2
12	Стилі спілкування педагога й учнів. Правила педагогічного спілкування. Педагогічне спілкування в сім'ї. Тренінг професійно-педагогічного спілкування.	2
13	Поняття «інтимні міжособистісні відносини». Взаєморозуміння в дружбі. Взаєморозуміння в любові. Види любові.	4
14	Найважливіші сімейні функції. Роль родини в житті дитини. Система сімейних цінностей. Соціальні ролі в сім'ї.	2
	Усього годин	32

7. Самостійна робота

Самостійна робота студента передбачає:

1. Опрацювання теоретичної частини лекційного матеріалу.
2. Вивчення питань, що передбачені для самостійного опрацювання.
3. Підготовка до практичних занять.
4. Виконання індивідуальної роботи по данній темі.
5. Виконання індивідуального науково-дослідного завдання.
6. Систематика вивченого матеріалу курсу перед написанням модульних контрольних робіт та підготовка до підсумкового контролю.
- 7.

Питання, що передбачені для самостійного опрацювання при підготовці до практичних занять та модульного контролю

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Предмет психології спілкування. <u>Вплив</u> спілкування на розвиток психічних процесів, на формування особистості. Види та форми спілкування. Культура спілкування.	2
2	<u>Мова</u> як засіб людського спілкування. Фактори, які заважають сприйманню мови. Фактори, які сприяють переконливості мови. Вміння ставити питання. Репліки. Розвиток можливостей мови.	2
3	<u>Міміка</u> обличчя. <u>Жести</u> . Візуальне спілкування. Тактильний контакт. Розмовна дистанція.	2
4	<u>Спілкування</u> як обмін інформацією. <u>Спілкування</u> як взаємодія. <u>Спілкування</u> як сприймання людьми один одного.	2
5	Поняття про комунікацію та її різновиди. Засоби комунікації. Бар'єри спілкування	2
6	Поняття про взаємодію. Різновиди взаємодії. Позиції партнерів у спілкуванні. Спілкування та діяльність	2
7	Розуміння власних почуттів і свого співрозмовника в процесі слухання. Вміння слухати – ключ до взаєморозуміння.	2
8	Причини конфліктів. Структура конфлікту. Типи конфлікту. Алгоритм урегулювання конфліктних ситуацій.	2

9	Поняття темпераменту. Фізіологічні основи темпераменту. Характеристика типів темпераменту. Прояв темпераменту у спілкуванні.	2
10	Поняття про способи та механізми впливу: зараження, паніка, навіювання, наслідування, мода, чутки.	2
11	Поняття «міжособистісне спілкування». Спілкування — основа міжособистісних відносин. Функції спілкування. Структура спілкування	2
	Усього годин	22

8. Індивідуальні завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання виконується студентом у формі реферату за запропонованими нижче темами.

ТЕМИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ

№	Теми	Оцінка в балах
1.	Проаналізувати функції, види спілкування за різними класифікаціями та підготувати виступ на цю тему.	10
2.	Описати прояви різних видів спілкування у однієї людини за матеріалами власного спостереження.	
3.	Підготувати коротеньку рецензію на одну з публікацій з теми спілкування.	
4.	Підготувати невеличкий виступ з характеристикою типу спілкування певного літературного персонажу.	
5.	Проаналізувати ціннісні орієнтації та рівні спілкування на життєвих та літературних прикладах, провести роботу в групах з обговоренням наведених прикладів.	
6.	Підготувати питання для визначення ціннісних орієнтацій у спілкуванні та рівнів спілкування.	
7.	Підготувати виступ з висвітленням однієї з характеристик сучасного масового спілкування.	
8.	Підготувати виступ з характеристикою особливостей спілкування представників певного типу темперамента.	
9.	Зробити письмовий аналіз проявів у спілкуванні однієї з груп рис характеру у людей різного віку.	
10.	Скласти таблицю-схему маніпуляцій за Е. Берном.	
11.	Підготувати виступ з описом виразних випадків маніпуляцій.	
12.	Підготувати виступ про психологічні передумови маніпулятивної поведінки.	
13.	Описати принципи спілкування у групах високого рівня розвитку і примітивних групах.	
14.	Підготувати виступ про правила примітивної групи, залучаючи власні життєві спостереження.	
15.	Підготувати виступ, в якому дати характеристику конфліктної субкультури.	
16.	Скласти таблицю-схему характеристик конфліктів.	
17.	Описати за матеріалами власних життєвих спостережень конфлікти, де учасники виявляють різне бачення причин того самого конфлікту.	
18.	Підготувати виступ про особливості конфліктів певної категорії.	

19.	Підготувати рецензію на одну з публікацій з теми стратегій поведінки у конфліктах та засобах вирішення конфліктів.
20.	Описати за матеріалами життєвих спостережень різні конфліктні ситуації, в яких представлені різні стратегії поведінки у конфліктах.
21.	Підготувати виступ про засоби попередження та вирішення конфліктних ситуацій.
22.	Підготувати рецензію на одну з публікацій з проблеми педагогічного спілкування.
23.	Підготувати виступ, в якому висвітлити свій підхід до педагогічного спілкування.
24.	Підготувати питання для з'ясування характеру батьківського спілкування.

9. Методи навчання

З метою формування професійних компетенцій широко впроваджуються як традиційні, так і інноваційні методи навчання, що забезпечують комплексне оновлення традиційного педагогічного процесу. Це такі методи, як: словесний метод (лекція, евристична бесіда); практичний метод (практичні заняття); робота з навчально-методичною літературою (конспектування, складання реферату); інтерактивний метод (робота в малих групах); новітні інформаційні методи у поєднанні з комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні тощо).

10. Методи контролю

1. змістовий модульний контроль;
2. оцінювання під час практичного заняття;
3. індивідуальні домашні завдання;
4. ІНДЗ;
5. підсумковий контроль.

11. Критерії оцінювання результатів навчання

Змістовий модульний контроль (ЗМК) здійснюється у вигляді аудиторних письмових робіт з кожного змістового модулю. ЗМК передбачає відповіді на 10 коротких теоретичних питань. Вірна відповідь на питання оцінюється у 2 бали, неточна або неповна відповідь – 1 бал, невірна відповідь – 0 балів.

Максимальна сума балів, яку студент може отримати за виконання індивідуального науково-дослідного завдання (ІНДЗ) – 10 балів:

- складання плану ІНДЗ – 1 б.;
- обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження – 1 б.;
- аналіз сучасного стану дослідження проблеми – 1 б.;
- логічність і послідовність викладення основного тексту ІНДЗ – 2 б.;
- дотримання правил реферуванням наукових публікацій – 1 б.;
- доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження – 2 б.;
- дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел) – 2 б.

Підсумковий контроль проводиться у вигляді тестування на множинний вибір з однією вірною відповіддю. Містить 50 коротких теоретичних запитань. Вірна відповідь на питання оцінюється у 0,2 бали, невірна відповідь – 0 балів.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

ЗМК 1	ЗМК 2	ІНДЗ	ПК	Сума балів
50	30	10	10	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90–100	відмінно	зараховано
82–89	добре	
75–81		
69–74	задовільно	
60–68		
35–59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1–34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
Високий, 90 – 100	Студент має глибокі, міцні і систематичні знання з курсу; вміє синтезувати знання по окремих темах; використовує здобуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях, здатний вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань.	
Вище середнього, середній 75 – 89	Студент самостійно виконує завдання, передбачені програмою дисципліни, володіє базовими навичками, але не завжди здатний провести аналіз і узагальнення результату. При виконанні практичних завдань студент може самостійно виконати роботу в повному обсязі, але розуміння не є узагальненим.	
Достатній, 61 – 74	Студент відтворює основні поняття і визначення курсу, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати за допомогою викладача основні засоби спілкування; допускає неточні і не повні відповіді, не чітко їх формулює, робить окремі помилки у відповіді, але може їх усунути під керівництвом викладача, недостатній рівень комунікативних навичок.	
Початковий, 1 – 60 незадовільно	Відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу елементарна, зумовлена нечіткими уявленнями щодо комунікативних засобів спілкування. У відповіді цілком відсутня самостійність, невміння правильно формулювати думку. Студент знайомий лише з деякими основними поняттями та визначеннями курсу.	

13.Методичне забезпечення

Опорні конспекти лекцій; плани практичних занять, набір соціальних ситуацій для обговорення та розв'язання, інтерактивний комплекс навчально-методичного

забезпечення дисципліни; нормативні документи; ілюстративні матеріали, система дистанційного навчання «Moodle».

14.Рекомендована література

Основна

1. Гольдштейн А. Тренінг умінь спілкування: як допомогти проблемним підліткам К.: Либідь, 2003. – 518 с.
2. Гора Т.В. Формування умінь педагогічного спілкування засобами інтерактивного тренінгу в системі «педагог-старшокласники» К., 2012.- 196 с.
3. Горват М. В. Виховання толерантності в процесі інтерактивного педагогічного спілкування Умань : Жовтий О. О., 2013. - 221 с.
4. Остапчук Н. О. Формування у майбутніх педагогів готовності до особистісного типу спілкування Рівне, 2015. - 226 с.
5. Семиченко В.А. Мистецтво взаєморозуміння: психологія та педагогіка сімейного спілкування К.: Веселка, 1998. – 214 с.
6. Філоненко М.М. Психологія спілкування К.: Центр учбової літератури, 2008. – 223 с.
7. Якимчук Б.А. Психологія спілкування Умань: Софія, 2007. – 112 с.

Допоміжні

1. Сайтарли І.А.Культура міжособистісних стосунків. - К.: Академвидав, 2007.- 239 с.
2. Уклад. С. Ю. Діхтяренко Психологія спілкування : метод. Рекомендації. - Умань : Жовтий О. О., 2011. - 73 с

Інформаційні ресурси

1. <http://www.info-library.com.ua/books-book-163.html>
2. https://stud.com.ua/49628/psihologiya/psihologiya_spilkuvannya